

הלכות שבת סימן שמ שמה

או עורות דבוקים * ולא נתפנו לקלקל (מג) בלבד, (מד) הרי זה תולדת (מ) קורע (מה) * ונתקב:

שמה הטר נדרים בשבת, וכו' ג' סעיפים:

א משנה בשבת קכ"ז א * מתירין נדרים בשבת (א) אם הם לצורך השבת, כגון שצנדר (ב) [*] (ב) שלא לאכל או שלא

באר היטב

(י"ט) קורע. נ"ל דאם נדבקו תדפין להדרי ע"י שונה או בשעת הקשריה מטר לפתחו כמ"ש סימן שיד ס"י כ"א: דלא נעשה לקיים, כ"ש הכא דנעשה כממילא, מ"א: דף ל, ונ"ל דה"ה שלא לאכל בשר, מ"א. ומהר"י בבאורי סימ"ג

שערי תשובה

[*] שלא לאכל. ועין בשבת יעקב ח"ג סימן כו בחלה שנפלה לתוך הפכשיל ונמצא בשבת, וקבץ דמועיל הטרף ויש להחיר אפלו שלא במינו ואפלו א"כא ששים דתוי פדשלים, ומפירין נדרים לצורך שבת, ע"ש:

(ה) שלא לאכל. וה"ה אם נדר שלא לשמות יין, תוספות ערוכין

משנה ברורה

בבאור הלכה: (מג) בלבד. אלא בשביל איה תועלת, אף שלא נתפנו בנה כדי לדבקם עוד ביותר, מפל מקום ח"ב משום קורע, דלא בעינן בקורע דוקא על-מנת לתפור, אלא בשביל איה תקון כדי שלא יהיה מקלקל. ואם מכון לקלקל בלבד, פטור ואסור לכתחלה ככל מקלקלין דשבת⁹³: (מד) הרי זה תולדת קורע. וכל-שכן בקורע כגדל במקום התפירה לאיזה תועלת דח"ב [תו"ש]: (מה) ונתקב. ודוקא בנה שדוקא זה נעשה לקיים, אבל היכא שנדבקו תדפין להדרי על-ידי שונה או בשעת הקשריה מטר לפתחו, כמו שכתוב סימן שיד סעיף⁹⁴, כ"א: דלא נעשה לקיים⁹⁵, כל-שכן הכא דנעשה ממילא בלא מתכונן, לפיכך אינו דומה כלל לתופר ואין בו משום קורע [מ"א]. ואם נדבקו במקום האותיות אסור לפרקן⁹⁶, ועין לעיל בסעיף ג בבאור הלכה שם⁹⁷, ולקורע מתדש דפין של הספרים שלא נחתכו מבעוד יום, יש בהן חיובא ונאפלו על-ידי אינו יהודי אסור פ"מ"ג, ועיין בבה"ל]. מי שנסתפקו בגדי קוצים, מפרישן בצנעה ובנחת שלא יקרא, ואם נקרא נקרא, וכן מטר לבלש בגדים חדשים, ואם נקרא נקרא, שאינו מתכונן לקריעה. ופוצעין אגוזים במטלית [הינו שפכה על המטלית כדי לשברם] ואינו חושש שמה תקרע⁹⁸ [רמב"ם בכפ"ב]:

א (א) אם הם לצורך השבת. אלא שלא לצורך שבת, אפלו לא היה לו פנאי להחיר קדם, אין מתירין⁹⁹, משום דהלא יכול להחיר אחר שבת, ולמה לן (ב) לאפריחי בשבת בקריעה, והוא הדין אם הוא (ג) לצורך מצוה¹⁰⁰ גם-כן מתירין, אף-על-פי שאינו לצורך שבת: (ב) שלא לאכל. פרוש, לדברי התוספות, ואחר-כך חזקו סבתם ביותר מהא דבכשים דאין שם קוצר עליו כלל, וכמו שם דאין שם ד"שה עליו כלל אפלו לענין לאסר לכתחלה, וגם בדרך צד ע"א קרבו התוספות בדי"ה רבי שמעון, דבמקלקלים כגון מכה וסור מסבבא דצריך שיהא על-מנת לתקן כמו בפושטן וכו', ע"ש, ולא חזירו כלל על-מנת לתפור, ועל-פירוקה כמו שכתבו דעל-מנת לתקן כעל-מנת לתפור דמי, וכן לקמן בדרך עג שכתב רש"י דקורע שלא על-מנת לתפור לא הוי במשקן, וגם-כן מירי בשלא היה על-מנת לתקן, הנה כעל-מנת לתפור דמי, דלא בעינן אמצעים כמו במשקן ופא, עין בדרך עה בתוד"ה שכן, בסוף דבריהם, דהיא מקרחת לכל דבריה מהקורע על מנת או בחמתו וכו' [ל]. ודאית' בנשמת-אדם בשבת, דדין זה דהתפוקר גזרות וכן בכל קורע על-מנת לתקן, והו דוקא אם נסבר דמלאכה שאין צריך לגופה ח"ב, אבל אם נסבר דפטור, על-פירוקה בעינן קורע על-מנת לתפור ממש, ומשום זה תמה [על] השלמת-צורך דהיא דין זה של הרמב"ם בסתמא, והלא בסימן שטו התסמין שלד מצדד יותר פדעת הפוטרים. ולא נהירין לי דבריו כלל, דלא מבטיא לדעת התוספות שם דקורע על מנת ידעה דא"כ תקון דמצוה, מקרי מלאכה הצריכה לגופה כיון שהוא צריך לה, וא"כ נמי בכל קורע על-מנת לתקן, ואף לרש"י וסיעתו דסבירא להו דקורע אפלו על מנת ידעה דפטור משום מלאכה שאין צריך לגופה, הינו דסבירא להו דצריך מצוה לא חשיב תקון כל-כף שיגרא משום זה מלאכה הצריכה לגופה, אבל בכל עניני תקון שהוא צריך להן בעצמותן, כמו במפקר גזרות שצריך שיהא הנדר במק, לכלי עלמא הוא בכלל מלאכה הצריכה לגופה כמו בקורע על-מנת לתפור, והא דפטורין שם בגמרא בקורע בחמתו לדעת דפטור מלאכה שאין צריך לגופה, הינו הפקר בקריעתו אף היכא דעבד למרמי אימתא אאינשי ביתה, וכמו שכתבו התוספות בדרך צד, וגם דעת רש"י מוכח הכי, דכתב שם דקורע על מנת פטור משום מלאכה שאין צריך לגופה, דהוי כמוציא את המת לקברו [ונראה] לומר כמו שפרש שם בדרך עג ע"כ דברצונו לא פאה לו ולא היה צריך לה, הכי נמי ברצונו לא פאה לו כל הענין הנה של הקריעה בחמתו ועל מנת, ולא פתח בפשיטות השעם משום דהוי שלא על-מנת לתפור, אלא ודאי דשאל על-מנת לתפור נמי ח"ב אף לדעת רש"י היכא דניחא לה גוף התקון שכתבו הקריעה בשבילה. וכן משמע מדברי המאור בפרק רבי אליעזר אומר האורג, בסוף דבריו, שכתב דהא פטר רבי שמעון אף בקורע למרמא אימתא אאינשי ביתה הוא משום שאין הצורך בעקר המלאכה, ע"ש, משמע הא אם היה צריך לעקר הקריעה אף שלא על-מנת לתפור ח"ב, וכן רבנו יצחק ב"ר שלמה פ"ק פסק בהג"ה כרבי שמעון, ואפלו הכי פסק בחלקי י"ד דקורע על מנת שהוא ח"ב להתאבל עליו ח"ב וגבישית התוספות, הרי דקורע על-מנת לתקן ח"ב, וכן משמע גם-כן בראשי פרק האורג בהג"ה דקורע על-מנת לתקן אף שלא על-מנת לתפור ח"ב, ע"ש. היצא מדבריהם, דבין לדעת הרמב"ם ובין לדעת רש"י ותוספות וכל הפוסקים הנ"ל, קורע על-מנת לתקן ח"ב, דכעל-מנת לתפור דמי, ואפלו לדעת רבי שמעון דפטור מלאכה שאין צריך לגופה ח"ב בנה, אלא לדעת התוספות בעינן לרבי שמעון שיהא התקון בגוף הדבר הנקרא, ע"ש בדרך צד ע"א, ודעת הר"ט ש"א שהובא בכפ"ח משנה פרק י מהלכות שבת דסובר דבעינן קורע על-מנת לתפור דוקא, ויחידה היא, וגם סוגיא דהאורג הוא נגדו וכמו שהקשה הגאון רבי עקיבא איגרי, וגם הבית-יוסף, אף דגם הוא נצח לומר כן בסימן שיו, הרי חזינו דבשלחן-ערוך כאן חזר מהו וסתם להלכה דקורע על-מנת לתקן ח"ב אף

באור הלכה

פרק א הלכה יח, ע"ש, וא"כ-כן הוא הדין נמי בקורע על-מנת לתקן איה תקון, תלוי השעור לפי דבר הצורך לו ולא תליא בשעור ב' תפירות, וצריך עיון: * ולא נתפנו לקלקל וכו', כל זה הוא לשון הרמב"ם פרק י מהלכות שבת הלכה י"ד, ומשמע בבירור דעתו, דהא דבעינן בגמרא קורע על-מנת לתפור משום דאי לא הוי הוי לה מקלקל, אבל אם מכון לצורך איה דבר-תקון, אפלו במכון שלא על-מנת לתפור ח"ב, ובקיה ניחא דהקניס הרמב"ם דין הפותח בית הצנאר בשבת ג"כ בכל דמי הקורע לחיוב⁹⁹, ואף דהוא בודאי שלא על-מנת לתפור, משום דמתקן בקריעתו את הגדל. ולפלא על הבית-יוסף שכתב בסימן שיו למקרא דפשיטא דפותח בית הצנאר, להכי לא הוי בכלל קורע משום דהוי קורע שלא על-מנת לתפור, ובעצמו סתם בסימן שם בהרמב"ם דכל קורע על-מנת לתקן ח"ב, ובקמת מוכח כן בהג"ה מגמרא [שבת ק"ה ע"ב] בקורע בחמתו ועל מנת הפטיל עליו [הם אותן האמורים בפרשה, אביו ואמו בנו וכו', ויש בהם שאסור לתפור אחר-כך] דאפלו שלא על-מנת לתפור ח"ב, כל שיש איה תקון בקריעתו. ואחר-כך מצאתי שרא"ה זו מוכח בדברי הגאון רבי עקיבא איגרי בגליון שלו, וגם כל הדברים הנ"ל עקבן מבאר בגמרא-אדם בכלל כט בהלכות שבת, ע"ש, ונדבר בזה לקמה, וגם הר"י מגידים רמז לזה [ואף מה שכתב שם הגאון רבי עקיבא איגרי, דמקדרי התוספות ע"ג ע"ב ד"ה וצריך] משמע דבעינן על-מנת לתפור ממש, יש לדחות, דהגאון דלשנא הוא בתוספות, ובגמרא הוא דכשאין צריך לעצמי אין שם קוצר עליו לחיוב, דאין עושה בתוך הקצת גופא, ודומיא דקורע דבעינן על-מנת לתפור, או לתקן דהוא דומיא דלתפור, ואי לא הכי אין ח"ב דאין שם מלאכה עליו כן הוא מקלקל ואיזה בכלל מלאכה, הוא הדין בזה; ונדבר, דהרי הרמב"ם בודאי סובר דלא בעינן על-מנת לתפור דוקא, והוא גם-כן סובר דמלאכה שאין צריך לגופה ח"ב, ואפלו הכי פוסק בומר דדוקא בשחוא צריך לעצמי או ח"ב משום קוצר, ועל-פירוקה דאי לא הכי אין שם מלאכה עליו לחיוב כן הוא במקלקל שלא על-מנת לתקן, כן נאמר אף

שער הציון

(ב) ר"ן לרובש, ביהודה-דעה רי"ח פתח השעם, משום "ממצוא חפצך"¹⁰¹, ועין פרי-מגדים: (ג) חיי-אדם, וכן משמע מהרמב"ם. ולכאורה הוא רק להשעם שכתוב ביהודה-דעה ומשום דהרי חפצי שמים, אבל באמת לפי השעם דפרטא ג"כ-כן שרי, עין לעיל בסימן שלג דהחירו טרסא משום צרך מצוה: (א) הבאור הלכה מופיע בעמוד הבא.

הַלְבוּת שֶׁבֶת סִימָן שְׁמוֹ שְׂמָא

ביאורים ומוספים

1) ונדרים שהם לצורך השבת, כתב המלאכת שלמה (שבת פכ"ד מ"ה) שלא רק שיכול להתירם, אלא אף יש מצוה בדבר מפני כבוד השבת, ואל יאמר הנדר שעדיף להחמיר שלא להישאל עליהם בשבת.

אבל לנדר נדרים בשבת, כתב בשו"ת שואל ומשיב (מהדורא שתיאתא סי' כא) שמותר, וכפי שמשמע במשנה (נדרים עו, ב) "נדרה בליל שבת".

2) וכן לענין תפילת 'כל נדרי' שבליל יום כיפור, שכתב הרמ"א לקמן (סי' תרט"א) שיש לאומרה מבעוד יום, כתב המשנ"ב שם (סי' ה), שהטעם הוא מפני שדומה הדבר קצת להתרת נדרים, שאין עושים אותה בשבת וביום טוב. דעת הגר"ן קרליץ (חוט שני ר"ה ויום כיפור פי"א הע' א) וכן כתב בספר זה השלחן (ח"ב סי' תרט), שטעם זה אין צריך להקפיד לומר 'כל נדרי' קודם השקיעה אלא פעם אחת, ואילו את שתי הפעמים הנוספות יכולים לומר לאחר השקיעה, שהרי כבר בפעם הראשונה יצאו ידי חובה, ומה שמוסיפים לאומרו עוד שתי פעמים אין זה אלא משום חיווק הדבר (כמבואר בבי"י שם), וכן משמע במטה אפרים (שם סי' א) ובאסף למטה שם (סי' ט).

ומי שיש לו שני נדרים, האחד שמותר להתירו בשבת, האחר שאסור להתירו בשבת, הסתפק הגר"ש איערבך (שולחן שלמה סי' ב) אם יכול החכם להתיר את הנדר השני אגב התרת הנדר הראשון. ובשו"ת התעוררות תשובה (הוצאת מכון חת"ס, ח"א סי' קעח) כתב, שלטובים שטעם איסור התרת נדרים שבת הוא משום שנראה הדבר כעשיית דין בשבת (כמבואר בר"ן המובא להלן), מותר להתיר את שני הנדרים כאחד, כיון שמתירים הכל ביבור אחד ואין מוסיפים התרה מיוחדת לנדר האסור [וראה בהע' שם, שכן אם מותר לעשות כן לשאר הטעמים לאיסור התרת נדרים בשבת].

ומי שקיבל שבת ורוצה להתיר את נדרו בפני שלשה שעדיין לא קיבלו שבת, כתב בשו"ת שואל ומשיב (תנינא ח"ב סי' כג) שמותר לעשות כן, ומשום שנראה לו שהטעם לאיסור התרת נדרים בשבת הוא שנראה כדיון, וזה לא שייך אלא על המתירים והם לא קיבלו שבת עדיין, וכן כתב בשו"ת תורה לשמה (סי' קק). זה כמו שכתב הר"ן [הובא להלן] על השעה"צ סי' א] בטעם האיסור וזה שלא כמו שכתב המשנ"ב שהטעם הוא משום טירחא בשבת, שאז האיסור הוא גם על הנדר.

3) ובדעבד, אם התירו בשבת נדרים שאינם לצורך השבת ואף אין בהתרתם משום צורך מצוה, כתב הריטב"א (נדרים עו, ב) שהנדר מותר, והקפ החיים (סי' ד) הוסיף, שכן משמע אף מלשון השו"ע לעיל (סי' שלט ס"ד).

4) וכיש חשש שמא יעבור הנדר על נדר אלא יתירוהו לו, כתב הגר"ש איערבך (שולחן שלמה סי' ג אות א) שאפשר שמותר להתיר לו את הנדר בשבת, לפי שאף מניעת הנדר מלעבור על נדרו נחשבת צורך מצוה.

ובטעם הדבר שאין התרת נדרים נחשבת צורך מצוה מחמת המצוה שיש להישאל על הנדרים, וכמו שאמרו בגמרא (נדרים כב, א) שהנדר נדר כאילו בנה במה מחוץ לבית המקדש ואם מקיימו ולא מתירו כאילו מקריב עליו קרבן וגם נקרא חוטא, ביאר הגר"ש איערבך (שולחן שלמה סי' ב אות ב) שכיון שיכול להתירו לאחר השבת, אין התרתו בשבת נחשבת צורך מצוה, ועוד, שכיון שאנוס הוא על פי חכמים שלא להתירו, אין איסור במה שמקיים את הנדר. אכן, אם נדר נדר לזמן, כך שבתוך השבת נגמר הזמן ומתקיים נדרו, כתב הגר"ש איערבך (מנחת שלמה נדרים עו, א) שנראה שמותר לו להישאל על נדרו בשבת, שכיון שרוצה להציל את עצמו מקיום נדרו, נחשב הדבר כצורך מצוה.

[שעה"צ סי' א]

כתב השע"ש, משום "מפצוא חקפ"ד"⁵.

5) וטעם נוסף לאיסור זה כתב הר"ן (נדרים עו, א), שכיון שצורך להתרת נדרים חכם או שלושה הדיוטות, נראה הדבר כעשיית דין בשבת ואין דנים בשבת, וכמו שכתב המשנ"ב לעיל (סי' שלט סי' יא). ולטעם זה, כתב הפמ"ג (משב"ז סי' א, ובראש יוסף שבת מו, ב) שאסור להתיר נדרים בשבת אף לצורך מצוה. ובתוספות רעק"א (שבת פכ"ד מ"ה) הקשה לטעם זה, מדוע יש נדרים שאסור לבעל להפיר לאשתו בשבת, הרי כיון שאין צריך לזה חכם או שלושה הדיוטות, לא נראה הדבר כעשיית דין בשבת.

[משנ"ב סי' מג]

פטר וְאָסוּר לְבַתְחָהּ קָבַל קִקְלָקְלִין דְּשֶׁבֶת⁹⁸.

98) אבל אם קורע דבר שאי אפשר לחזור ולתפורו, כגון חוט או חבל, כתב בביה"ל לעיל (סי' שיד ס"ח ד"ה חותלות) שאין איסור בדבר, שלא אסור חכמים לקרוע שלא על מנת לתפור, אלא במקום שאפשר לחזור ולתפור את הקרע.

[משנ"ב סי' מה]

כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב סִימָן שִׁיד סְעִיף⁹⁹, פִּינֵן דְּלֹא נַעֲשֶׂה לְקִיּוּם⁹⁵ וְכוּ', אָסוּר לְפָרְקָן⁹⁶ וְכוּ', כְּבִאוּר הֶלְכָה שָׁם⁹⁷ וְכוּ', שֶׁמָּא תִּפְרָע⁹⁸.

94) שם כתב השו"ע שאסור להתיר [או לחתוך] קליעת חבל המשמש לנעילת דלת או בור, אם אינו עשוי להיות נתר באותה שבת, ויש בכך משום איסור סותר. אבל אם עשוי החבל להיות נתר באותה שבת, מותר להתירו, ולפיכך מותר להתיר דף ששמים לפני התנור ושורקין אותו בטיט, הואיל ועשוי הוא להיות נתר.

95) והסרת הניירות המדובקים על גבי 'פלטרים' או על גבי סרטי ההדבקה המצויים ב'טיטולים', צידד הגר"ש איערבך (שש"כ ח"ג פ"ה הע' סג, וראה שש"כ פ"ט הע' יט) שאין בה משום קורע, שכן חיבור הנייר לדבק לא נעשה אלא כדי לשמור את הדבק מלהתקלקל, אך לא כדי לחברם להיות נוף אחד, ואירבה, מטרת ההדבקה היא להפרידם בשעת השימוש, ולפיכך אינם נחשבים כתפורים יחד, וכן דעת הגר"ן קרליץ להקל בזה (ארחות שבת ח"א פי"א ס"ה). מאידך, בשו"ת מנחת יצחק (ח"ה סי' יט) כתב שנחשב הנייר כתפור יחד עם המקום הדביק, ואסור להסירו, וכן דעת הגר"ש אלישיב (ארחות שבת שם).

[וראה מה שצידד הגר"ש איערבך שם, שאף לדעה המובאת ברמ"א לעיל (סי' שיד ס"ג) שנעלים שנתפרו יחד כדי לשומרן בזוגות אסור להפרידן, אף על פי שאין התפירה נעשית כדי לעשותן לגוף אחד, מ"מ אין איסור להסיר את הנייר מהמקום הדביק באגד או בטיטול, שאף לדעה זו אין הדברים אמורים אלא בתפירה ממש, אבל בהדבקה אין איסור קורע אלא בהדבקה המחברת את הדברים לגוף אחד].

96) ואם אי אפשר להפריד את הדפים באופן שיראו האותיות, ובכל מקרה ישאר חלקי נייר דבוקים על האותיות, הסתפק הגר"ש איערבך (שש"כ פכ"ח הע' ה, וראה ח"ג שם) אם יש בהפרדה זו משום איסור מוחק, שאם יתכן שאף קודם ההפרדה נחשבות האותיות כמחוקות. אולם הוסיף, שאם על ידי ההפרדה יחסר מעט מעובי הנייר, יתכן שיש בכך משום איסור קורע.

97) שכתב שם (ד"ה שעל) לענין הסרת שענה שדבקה על האותיות, שנחלקו בה האחרונים אם חייבים עליה משום מוחק. אמנם, המסיר דיו או דבק מן האותיות, כתב שם שחייב משום מוחק לדעת הכל. והוסיף, שטעם זה אם נדבקו הדפים האחד לחבירו על ידי דבק במקום האותיות, המפריד אותם באופן שעל ידי כך ייראו האותיות, חייב משום מוחק לכולי עלמא.

98) כן כתב השו"ע לקמן (סי' תקח ס"ב), ובטעם הדבר כתב המשנ"ב שם (סי' ו) בשם ר"ש (ביצה לו, א ד"ה ואין חוששין). שאין זה קורע על מנת לתפור. וטעם נוסף כתב המשנ"ב שם, שהואיל ואין הוא מתכוין לקרוע, אין איסור בדבר. ובטעם הדבר שרש"י לא כתב אלא את הטעם הראשון, כתב בשעה"צ שם (סי' ק) שרש"י כתב טעם נוסף אף לדעת הסוברים שדבר שאינו מתכוין אסור.

[ביה"ל ד"ה ולא]

דִּין הַפּוֹתֵם בֵּית הַעֲזָאָר בְּשֶׁבֶת גַּם-כֵּן כְּבָלֵי דִּינֵי הַקּוֹרֵעַ לְחִיּוּב⁹⁹.

99) וראה מה שכתבנו בביה"ל לעיל (סי' ד"ה אין) בשם החו"א.

סִימָן שְׂמָא

הֵתֵר נְדָרִים בְּשֶׁבֶת

[משנ"ב סי' א]

אִם הֵם לְצַרְךָ הַשֶּׁבֶת¹ וְכוּ', אִין מְתִירִין² וְכוּ', וְלָמָּה לֵן לְאֶטְרוּתֵי בְּשֶׁבֶת כְּבָד³, וְהָא הֲדִין אִם הוּא לְצַרְךָ מְזוּה⁴.

הלכות שבת סימן שמא שמב

ביאורים ומוספים

[משנב ס"ק ב]

פרוש, ה"טו⁶ וכו', דְּרָבְרָךְ נֶהּ הוּא מְצוּה בְּשַׁבָּת⁷.

אשתו בשבת כשאין בהם משום צורך השבת, הרי אף אם יחכה עד לאחר השבת תוכל האשה להתיר את נדרה על ידי חכם, ותיירץ, שכיון שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו על ידי התרת החכם, התירו חכמים לבעל להפיר את נדרה (וראה פמ"ג מ"ב ס"ק א).

ונערה מאורסה ששמע אביה מנדרה והיפיר לה, כתבו השלמי נדרים (נדרים עו, א) והתוספת שבת (ס"ק ב). שצריך להודיע גם למי שמאורס לה, כיון שהדין הוא שאביה וארוסה צריכים להפיר את נדרה באותו יום. ואם קיבל שבת מבעוד יום ורוצה להפיר קודם שחשיכה נדר ששמע ממנה קודם שקיבל שבת, כתב הגרש"ז אייערברך (שולחן שלמה ס"ק ג) שמסתבר שלענין זה נחשב כערב שבת ויכול להפיר. והוסיף, שצ"ע קצת, שאולי כיון שכבר קיבל עליו שבת נחשב זמן זה עבורו כלאחר יום שומעו ואינו יכול להפיר את נדרה.

ואם שמע את הנדר מבעוד יום ורוצה להפיר לה בין השמשות של אותו היום, כתב הפמ"ג (סי' שמב א"א בסופו, ובראש יוסף שבת מו, ב) שאינו יכול להפיר את נדרה, משום שזמן הפרת הנדר הוא עד שקיעת החמה. מאידך, בספר כנויי נדרים (י"ד סי' רלד סכ"א) ובספרו נדרי וריזין (נדרים עו, א) כתב, שלמעשה צ"ע.

[משנב ס"ק ו]

גַּם יִנְן מְתִירִין לוֹ כְּפִי שְׁלֵא יַעֲבֹר עַל נְדָרוֹ¹⁴.

ואף שגם אם יעבור על שבעתו יכול הוא לאחר מכן להישאל עליה ולהיפטר [כמבואר בשרע י"ד סי' רלח ט"ב], תירץ התהלה לודו (ס"ק ג), שכיון שלכתחילה אסור לעשות כן, התירו לו להישאל על שבעתו בשבת.

[משנב ס"ק ח]

וְעֵין לְעִיל בְּסִימָן שׁוֹ בְּמִשְׁנֵה בְּרוּךְ סְעִיף־קָטָן נא¹⁵.

שם כתב, שאף שמשמע ברמ"א שם (סי"ב) שרק חרמי ציבור מתירים בשבת, מ"מ יש מהראשונים [הובאו בבי"ב כ"א] שסבורים שאף חרמים שהחרימו הציבור ליחיד מותר להתיר בשבת, כיון שבימות החול לא יוכל היחיד לקבץ בקלות את הקהל כדי שיתירם לו, וסיים שכן צידדו האחרונים להלכה.

סימן שמב

בין השמשות מתיר לעשות דברים שאסרו חז"ל משום גזירה

[משנב ס"ק א]

בְּסִימָן תַּט סְעִיף ג' שֶׁלְחָן־עֲרוּף¹ וכו', מְלָאכָה גְמוּנָה דְאִוְרְתָא² וכו', אֵף שְׁהוּא לְצַנְף מְצוּה³ וכו', וְאֶפְלוֹ אֵם נֶק הַצְּבֹר קָבְלוֹ עֲלֵיו⁴ וכו', אֶפְלוֹ לְדָבָר־מְצוּה, אֵם לֹא עַל־יָדֵי עוֹבְד־גְלוּלִים⁵.

1) שכתב שם, שאם נתן עירובי תחומין על גבי צמחים שהתחילו להתקשות אך גדין הם רכים ונוח לקטום מהם, אינו נחשב עירוב, כיון שעירוב צריך להיות מונח במקום שיוכל לקחתו ממנו בבין השמשות, וכאן אינו יכול ליטלו שמא יקטום מהצמחים. ואף שאיסור זה הוא רק משום 'שבות', ביאר במשנב שם (ס"ק יב) ובשעה"צ שם (ס"ק יב) בשם המגיד משנה, שמ"מ גזרו כאן, כיון שהצמחים רכים, וקרוב הדבר שיבוא לידי איסור תורה של קוצר.

2) אמנם בשעה"צ לקמן (סי' שמת ס"ק כ) כתב, שהג"ר והאור זרע כתבו שדעת רש"י (עירובין לג, א) להקל בזה, ומ"מ סיים בשעה"צ שלא כדאי להקל בדבר, כיון שהשו"ע סתם להחמיר בזה, וגם הרא"ש והמרדכי כתבו להחמיר בזה כדעת התוס' בעירובין (לד, א ד"ה ואמאי). ולהולץ חפץ בין השמשות פחות פחות מארבע אמות בכרמלית, שאיסורו מדרבנן, שבאופן זה יש שתי סיבות להקל, כתב לקמן (סי' שמת ס"ק יט) שדעת הט"ז והאליה רבה להקל בזה, והוסיף שלפי המבואר כאן שלא התירו שבות בבין השמשות כי אם לצורך מצוה או

[שעה"צ ס"ק ו]

ימספיקא דהיא הדין שְׁאָר דְּבָרִים שְׁדָרְךָ לְעַנְג כַּהֵם הַשְּׁכַת⁶.

8) וכן אם נדר שלא יאכל מן הפת שרגילים לאכול בשבת, כגון חלה וכדו', כתב בשו"ת יהודה יעלה (א"ח סי' נה) שאף על פי שבאפשרותו לאכול פת רגילה כמו שרגיל לאכול בימות החול, מ"מ מותר להתיר את נדרו בשבת, שכיון שזו שעת צורך במיוחד לכבוד שבת ולהתענג בה, ודאי שנחשבת אכילתה כצורך השבת.

וכן אם נדר שלא ילמד בשבת או שלא יטייל, כתב המקור חיים (קיצור הלכות ס"א) שאפשר להתיר את נדרו בשבת.

[משנב ס"ק ג]

וְהוּא הָדִין אֵב לְבַתוֹ נְעָרָה⁹ וכו', וְאוֹמֵר לָהּ טְלִי וְאֶקְלִי טְלִי וְשִׁתִּי¹⁰.

9) ובגדר 'נערה' כתב לקמן (סי' תקעא ס"ק ה). שהוא עד שתגיע הבת לגיל י"ב שנים וששה חדשים, ואפילו בשנה מעוברת כיון שעברו ששת החדשים נחשבת הבת כבוגרת, ומאז והלאה אין הבת ברשות אביה ואין הוא יכול להפיר את נדרה.

10) אבל בהתרת נדרים בשבת לשאר אנשים, כתב המאירי (נדרים עו, א) שיש לומר כדרך שאומרים בחול, כיון שהלשון 'טלי ואכלי' אינה שייכת אלא באב או בבעל שהבת או האשה ברשותם, וכיון שמבטלים את הנדר בליבם, יכולים לומר להן בדרך ציווי שיאכלו.

ובטעם שינוי הלשון מחול לשבת, כתב הלבוש (י"ד סי' רלד סכ"ד) שהוא משום כבוד השבת, שלא להתיר נדרים בשבת באותה הלשון שעושה כן בימות החול. ובחידושי רבינו אברהם מן ההר (נדרים עו, ב) כתב, שבלשון 'טלי ואכלי' יש משום כבוד השבת, שהרי נתן את המאכל לפניו או שאומר לה שתאכלנו לכבוד השבת. והוסיף, שודאי שמועילה לשון זו גם בימות החול.

וכן לענין נוסח ההפדה בשאר הנדרים שמיפר הבעל לאשתו או האב לבתו בשבת, כתב הפתח הדביר (ס"ק ג, הובא בכף החיים ס"ק ח) שלטעם הלבוש (שם) יש לשנות ולא לומר את הנוסח שאומר בחול 'מופר לך', אלא יאמר 'לכי למקום ההוא' או 'עשי כך וכך'.

אבל כשהם מתיר נדרים בשבת לשאר אנשים, כתב הפתח הדביר (ס"ק ד) שאין צריך לשנות את לשון ההתרה לכבוד שבת, כיון שאין מתירים נדרים אלא לצורך השבת, כגון אכילה ושתייה וכדו', ואם כן בזה עצמו ניכר יותר כבוד השבת, ואין צריך לשנות את הנוסח.

[משנב ס"ק ד]

עוֹד לְהַפְרִים¹¹ וכו', הַיּוֹם בְּלִבְדוֹ¹² וכו', אֶלָּא קָרָם הַלְלִיָּה¹³.

11) והקשה בחי' הרי"ן (שבת קנו, א). מדוע מותר לבעל להפיר את נדרי

הלכות שבת סימן ש מא שמב

קצב באר הגולה

ב שם בעיא תפשה
ג משנה שם ד שם
בפיא ותפשה
ו תשובת הרשב"א
ה דק"בא בתשובה

לשנות, *אף-על-פי שהיה לו פנאי להתיירם קדם השבת. יאכל הבעל יכול להפר (ג) נדרי אשתו
אפלו שאינם לצורך השבת, מפני שאם לא יפר לה היום לא יוכל (ד) עוד להפנים: ב המי
שנשבע לעשות מלאכה פלונית עד זמן פלוני *ולא יזדמן לו לעשותה עד יום האחרון של אותו
זמן, ואותו יום (ה) בא בשבת (ו) ויש לו פתחים להתייר נדרו, נשאלין (ז) אפלו בשבת: ג ונהגו
להתייר (ז) הרמי הקהל בשבת אף-על-פי (ח) שאינם לצורך השבת (ועין לעיל סוף סימן שו):

שמב בין השמשות מותר לעשות דברים שאסרו חז"ל משום גזרה, ובו סעיף אחד:

א (א) *כל הדברים שהם אסורים מדברי סופרים לא גזרו עליהם (ב) *בין השמשות (ועין לעיל סימן רסא וסוף

באר היטב

כתב, אפלו מלבוש הצריך היום שרי: (3) הרמי פתב בכנה"ג: נדחה פתח, עשינו מעשה והתרנו בשבת, ע"ש:

באר הלקב

שלא עלמנת להפר, וכן מוכח בפרי תדש יורה דעה סימן קיח דקורע על-מנת לתקן
תיב לכלי עלמא, ובחנם השיג עליו בנשמת אדם כלל כט בנה, ולא נשאר לנו כי אם
לבאר סברת רש"י ברוך מח דכתב דפותח בית העצאר בשבת חייבו הוא משום מכה
בפטיש, דמשוי לה מנא, ולמה לא כתב משום קורע על-מנת לתקן? ונראה כי
דבסבתו הוא, דלא שפי שם קורע כי אם כשהוא מקלקל בעת הפעלה אלא שהוא
מכון בשביל איה תתון, וכעין שהיה במשום שריצה שנפלה בה דרנא קורעין בה
ותופרין אותה, שהקריעה מקלקלת את הרייבה ביותר, אלא שעל-ידי זה יוכל אחר
כך לתקנה, ומכלל זה קורע בפתחו ועל מנת להקריעה מקלקלת הפגד, אלא שסוגב
תקון על-ידי זה וכו', לפיכך בפתח בית העצאר בשבת דמשוי לה מנא בגמרא זה
על-ידי הפתיחה גנא, אין חל על זה שם קורע כלל, ותכין על זה משום שם אחר
דהנינו מכה בפטיש שהיא שפך בכל גמר מלאכה, וכן מוכח שם בגמרא בבביתא
דמשוי לה בחדא מתקא עם הדין דאין נותנין מוכין לתוך הכר, וכי היכי דשם השעם
משום מכה בפטיש הכי נמי בנה, וגם הרמב"ם חש לזה, אלא דאידל לשיטתה בפרק
כב דין כג, עין שם. זה הנראה לעניית דעת השעם של רש"י ושארי פוסקים דהכתבו
משום מכה בפטיש, וכן סתם השלחן ערוך בסימן שיו סעיף ג, ואין סתירה לזה
מפניו זה. ועין במגן אברהם סימן שיו סעיף קטן י שדחה דברי הפלג"ש בשבת שכתב
בפתח בית העצאר דחייבו הוא משום קורע, ולפי מה שבררנו הדין עם המגן אברהם
בפתח בית העצאר אכל לא בכל עניני קורע, וכמו שפסם המחבר פה דבכל קורע על-
מנת לתקן תיב: * (א) * ותיב: עין במשנה ברורה במה שכתבתי דלקורע מתדש דפין
וכו', ועין בפריימגדים דמשמע מדקדקו דמשום קורע על-מנת לתקן הוא. ולדעתי
שאין צורך לזה, דמלאכה פזו הוא וכלל במשום מכה בפטיש, וידוע דרובן של
האגודי-ספרים ועין ולחמך לבסוף כל הנפיל לה המחברין זה לזה, ועין במה שכתבנו
למעלה בשיטת רש"י, דהיכי דהתקון נעשה תוך בעת הפעלה אין זה בכלל קורע
רק בשם תקון מנא דהוא מכה בפטיש, וכפרש"י ברוך מה, עין שם, ובנדאי
ופענינו גמ"ס ה"ב הכי הוא, וכן פתב בספר תפארת יושאל דיש בזה משום תקון מנא,
בתחלה, ובפתח בית העצאר סביב לה דעדין אין זה גמר מלאכה:
* אף-על-פי שהיה לו פנאי להתיירם, ומסתברא דלכתחלה יפירם בערב-
שבת, אף דבדיעבד אין קושיין אותו בשביל זה: * ולא נזדמן לו וכו'.
אבל אם אפשר לעשות מערב-שבת צריך לעשות מערב-שבת כדי שלא יצטרך
להתייר לו בשבת [מחה"ש ע"ש]. ומכל מקום נראה לי דבדיעבד מתיירין לו בכל
גזרי ואף שלא היה לו לעשות כן, ודימאי דרישא דמתירין לו אף-על-פי שהיה לו
פנאי להתייר מערב-שבת, ולא נקט ולא נזדמן וכו' רק משום דלכתחלה אם
נזדמן לו מקדם אסור לו להתיר לעשות ולקמח על ספק שתייר לקמח:
* בין השמשות. עין משניב בספקא דמגן אברהם. ובספר בית מאיר הוכיח דאין

משנה ברורה

(ג) היום⁶⁰. ולא דוקא אם נדר לגמרי מאכילה ושתייה, דהוא הדין אם
נדר (ד) מאכילת בשר ושתיית יין גם-כן ממירין, דרוב זה הוא מצוה
בשבת⁷¹, והוא הדין אם נדר שלא ללבש מלבוש הצריך היום, גם-כן
שרי. (ה) ועין ביהודה דעה דמשמע דהוא הדין אם נדר שלא לישן
בשבת גם-כן הכי, דמתירין לו, דזהו גם-כן מתענגיני שבת הוא אם
גדיל בכך: (ג) נדרי אשתו. והוא הדין אם לבתו נערה⁹⁰. איתא ביהודה
דעה סימן רלד סעיף כד, דכשפפר בשבת לא יאמר לה 'מפר ליכי'
כמו שאומר בחל, אלא מפר ומבטל הנדר בלבד ואומר לה טלי ואכלי
טלי ושתי¹⁰⁰. ופשט (ו) דאם הבעל אינו יודע עדין מנדרי אשתו והוא
שלא לצורך שבת, יותר טוב שלא להודיע לו בשבת עד אחר השבת,
כדי שלא יצטרך להפר בשבת ביום השמיעה, (ו) והוא הדין אם נדרה
לזמן והזמן פלה בשבת, אין רשאי להפר היכא שהנדבר אינו לצורך
שבת, כיון דלקמח שריא למה יעשה דבר שלא לצורך היום, ודימאי
לשאלת נדרים, שאסור להתייר היכא שהנדבר אינו לצורך שבת:
(ד) עוד להפנים¹¹⁰. שאין יכול להפר אלא ביום שמעו דוקא,
ובדכתיב "ביום שמעו". ואפלו שמע בשבת סמוך לחשכה קדם
יצאת השבת מפר להפר, דזמן הפרתה לא הו מעת לעת אלא אותו
היום בלבד¹²⁰, דהיינו אם שמע בלילה יש לו זמן להפר לה כל הלילה
וכל היום בשבת, ואם שמע ביום אפלו סמוך לחשכה, אין לו היתר
להפר לה אלא קדם הלילה¹³⁰: ב (ה) בא בשבת. ואותה המלאכה הוא
דבר שאסור לעשות ביום השבת: (ו) ויש לו פתחים. והוא הדין
דאפלו אם אין לו פתח אלא חרטה מעקרו לחוד, גם-כן מתיירין לו
כדי שלא יעבר על נדרו¹⁴⁰ [פמ"ג]. אף באמת הלא יכול לעשות מחרטה
גופא פתח, דשוואלין לו, אלו היה יודע שיתחרט לבסוף על נדרו או
שבועתו האם היה מקבל על עצמו דלכתחלה דבר הנה בגדר וישובעה,
ויכשמיש לבו, מתיירין לו, וכמבאר ביהודה דעה סימן רכח סעיף ז
בהג"ה: (ז) אפלו בשבת. שאם לא יתייר לו היום את שבועתו יעבר
על "לא יחל דברו": ג (ח) שאינם לצורך השבת. לפי שאין צורך
להיות כנופאי אלא בשבת, ואם לא יתיירוהו לו לא יתאספו ביום
אחר, ונמצא שלא יהיה לו היתר לעולם, והגוי בנדרי אשתו דשרי
[כו']. ועין לעיל בסימן שו במשנה ברורה סעיף קטן נא¹⁵⁰:

א (א) כל הדברים וכו'. לשא דכל' לאו דוקא, דיש דברים שאסורין מדברי סופרים וגזרו עליהן בין השמשות אף לעולם מצוה, כגון
המבאר לקמן בסימן טו סעיף ג בשלחן ערוך¹, וכן להעביר פחות מארבע אמות, וכמו שמוכח שם במגן אברהם בשם הרב המגיד,
(ב) ותשעם, משום דהם קרויבים לבוא ליד מלאכה גמורה דאורייתא² גזרו בהם טפי [וכן הרבה פוסקים סוברים דאין מערבין ערבית-תומויין בין
השמשות אף שהוא לצורך מצוה³, (ג) וכן מלאכה שאינה צריכה לגופה חמור משאר אסורי דרבנן ואתרו בכל גזרי בין השמשות, אף אם נימא
דעצם אסורו הוא דרבנן, וכל-שפן דלהרמב"ם הוא דאורייתא]. ודע, דכל סעיף זה לא מירי כשקבל עליו שבת, אבל אם קבל עליו שבת [כגון
על-ידי 'מזומן שיר ליום השבת' או 'לכה דודי' בזמננו], מבאר לעיל בסימן רסא שאפלו הוא מבעוד יום, ואפלו אם רק הצבור קבלו עליו⁴,
שאז חל עליו שבת בעל-פירושו, אסור לו לעשות כל שבות בעצמו אפלו לדבר מצוה, אם לא על-ידי עובר-גלוים⁵: (ב) בין השמשות⁶.

שער הציורין

(א) שייך לעמוד הקודם.
(ג) דאם לגמרי, אין חל הנדר כלל, דנדר-שוא הוא: (7) ומסתברא דהוא הדין שאר דברים שצריך לעג בהם השבת⁸, ועין באלה רבה בשם רש"י
שמוכח כדברינו, ועין בפריימגדים דמסתפק אם נדר מאכילת איהו מין פרות או משקה: (ה) דשם משמע דתלוי במה שהוא ענג שבת, ובסימן רצ מבאר
דלמא דנגיל בזה הוא בכלל ענג, ועין בפריימגדים: (1) אחרונים: (1) תוספת-שבת: (6) המגיד-משנה בשם הרשב"א: (3) פריימגדים באשל-אברהם,